

Методичні рекомендації для керівників гуртків щодо проведення заходів в рамках відзначення Дня Соборності України

День Соборності України – свято, що відзначається щороку 22 січня в день проголошення Акту возз'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки, що відбулося у 1919 році.

Акт Злуки став історичним об'єднанням українських земель в одній державі. Він увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини ХІХ століття. Це була основоположна подія для українського державотворення.

24 серпня 1991 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України. Його підтримали українці на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Ця подія стала відправною точкою для відліку історії сучасної Української державності.

Утім, історики цілком справедливо відзначають, що 24 серпня 1991 року насправді відбулося відновлення державної незалежності України. Вперше у ХХ столітті українська незалежність була проголошена 22 січня 1918 року ІV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання Української Народної Республіки (далі – УНР) і Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) в одну державу. Внаслідок невдач Української революції 1917–1921 року державність зберегти не вдалося. І як результат, упродовж ХХ століття українці змушені були кількаразово відновлювати її в боротьбі.

Є низка значень терміну “соборність”. Найбільш вживані з них: об'єднання в одне державне ціле всіх земель, заселених конкретною нацією на суцільній території; духовна консолідація всіх жителів держави, згуртованість громадян, незалежно від їхньої національності. Нарешті, соборність невіддільна від державності, суверенітету й реальної незалежності народу – фундаменту для побудови демократичної держави.

За часів радянського тоталітарного режиму проголошення незалежності УНР і День Соборності не відзначалися. Зі встановленням радянської влади всі українські свята були витіснені з суспільного простору. Пам'ять про об'єднання УНР і ЗУНР зберігали мешканці Західної України й українська політична еміграція в країнах Західної Європи й Америки. 22 січня там урочисто відзначали свято незалежності та соборності Української держави.

Перше по справжньому масштабне відзначення свята Соборності відбулося 22 січня 1939 року в Карпатській Україні в місті Хусті. Таким чином закарпатці нагадали про волю українців, висловлену на з'їзді Всенародних

зборів у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація українців за участю понад 30 тисяч осіб, що з'їхались до столиці Карпатської України.

21 січня 1990 року в Україні відбулася одна з найбільших у Центрально-Східній Європі масових акцій – “живий ланцюг” як символ єдності східних і західних земель України. Вона була приурочена 71-й річниці Акта Злуки. Понад мільйон людей, узявшись за руки, створили безперервний ланцюг від Івано-Франківська через Львів до Києва. Акція засвідчила, що українці подолали страх перед комуністичною партією і готові протистояти тоталітарному режимові. Ця подія стала провісником падіння СРСР і відновлення незалежної України.

Підтвердження розуміння українським народом єдності – незалежно від політичних кордонів, які розділяли нашу територію, – можна знайти у різних епохах. Так, наприклад, у «Топографічному описі Харківського намісництва», виданому в 1788 році, йдеться про народ, що проживає у трьох державах: Російській імперії (Лівобережжя і Слобожанщина), Речі Посполитій (Правобережжя) та в монархії Габсбургів (Галичина, Буковина і Закарпаття). У «Топографічному описі...» про українців йдеться: «...Коли вони збираються для поклоніння в Київ зі Сходу від Волги і Дону, із Заходу з Галичини і Лодомерії і ближче до Києва прилеглих місць, дивляться один на одного не як на іншомовних, але як на представників єдиного роду... всі ці розпорошені земляки і донині зберігають синівську повагу до матері своїх давніх країв міста Києва».

Прагнення до ідеалу монолітності народу, його об'єднання в соборній державі було притаманне різним національним рухам Європи. Хрестоматійні приклади втілення цього взірця – об'єднання Німеччини й Італії у ХІХ столітті. Італійці навіть запровадили поняття для опису політичної програми об'єднання різних народів – іредентизм.

Український національний рух виступив із програмою іредентизму під час «Весни народів» 1848–1849 років – серії революцій, які прокотилися Європою від Франції до Валахії. Перша українська політична організація Головна Руська Рада, що постала у Львові, взяла активну участь у цих подіях. У маніфесті 10 травня 1848 року вона задекларувала: «Ми Русини Галицькі належимо до великого руського народу, котрий одним говорить язиком і 15 мільйонів виносить, з котрого пілтреття мільона землю Галицьку замешкує». Серед збережених матеріалів Головної Руської Ради є анонімна стаття, в якій зазначається: «Від Тиси за Карпатами, по обидва боки від Дністра і Дніпра аж до берегів Дону розкинулися поселення одного слов'янського народу, чисельність котрого досягає 15 мільйонів. Тому призначенням такого великого народу не може бути, щоб у Європі займати побічне становище, щоб підпорядковуватись іншому».

Процес об'єднання двох українських республік – УНР і ЗУНР – почався невдовзі після встановлення української влади у Східній Галичині, і ще до того,

як Директорія УНР переможно увійшла до Києва. 1 грудня 1918 року на залізничній станції у Фастові представники ЗУНР і Директорії підписали «Передвступний договір» (тобто попередній чи прелімінарний). Статті угоди констатували, непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшій часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду «прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку». Договір підписали: від УНР – Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Федір Швець, Панас Андрієвський, від ЗУНР – Лонгин Цегельський і Дмитро Левицький.

Передвступний договір ратифікували 3 січня 1919 року на першому засіданні Української Національної Ради – керівного органу ЗУНР. Для урочистого проголошення цієї Ухвали та завершення юридичного оформлення об'єднання двох республік до Києва було відряджено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНРади Львом Бачинським.

22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення незалежності УНР, в Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори. На них проголосили Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку із Західноукраїнською Народною Республікою. О 12-й годині розпочалася церемонія проголошення Акта Злуки. Урочистості почалися промовою голови делегації ЗУНР Льва Бачинського, потім Лонгин Цегельський зачитав вірчу Грамоту УНРади і Ради державних секретарів ЗУНР до Директорії. У зачитаному на зборах “Універсалі соборності”, зокрема, відзначалося: “Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка”.

Соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує згуртованої спільної праці та взаємодії в сучасній Україні, коли ми, з різних регіонів, спілкуємося, разом працюємо, створюємо знакове і важливе.

Ідея соборності завжди була наріжною й актуальною для українців. Від другої половини XIX століття українська політична єдність стала одним із провідних мотивів декларацій та діяльності національного руху по обидва боки від Збруча.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – історичний акт об'єднання українських земель в одній державі. Подія основоположна для українського державотворення.

Акт Злуки 22 січня 1919 року увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністрянщини – щонайменше з середини XIX століття.

Ідея соборності України була ключовою для наступного покоління учасників українського визвольного руху у XX столітті.

22 січня ми згадуємо дві рівнозначні за вагою події української історії: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. Адже 22 січня 1918 року вперше у ХХ столітті українська незалежність була проголошена IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу.

Національна єдність є не тільки базовою цінністю громадян країни, а й обов'язковою передумовою успішного спротиву зовнішній агресії.

Незалежність і суверенність – запорука існування нації. Втрата незалежності у результаті більшовицької окупації у подальшому призвела до мільйонних втрат серед українців від Голодомору, репресій та війн.

Сьогодні Україна продовжує боротьбу за незалежність і соборність. Тому соборність залишається на порядку денному національних завдань.

Цілісна Україна – це повернення окупованих Криму і окремих районів Донеччини, Луганщини та нашої рідної області.

Орієнтовний перелік документальних фільмів, які відображають події Української революції 1917 – 1921 років

№	Назва картини	Рік випуску	Режисер	Посилання на фільм
1.	«Акт Злуки: відтворення історичної правди»	2011	Тарас Каляндрук	www.youtube.com/watch?v=vd8FWOjkqAs
2.	«Апельсинова долька»	2004	Ігор Кобрин	www.youtube.com/watch?v=svK7jdg4xOo
3.	«Герої України. Крути. Перша Незалежність»	2014	Сніжана Потапчук	www.youtube.com/watch?v=CsYnrvW4Sqw
4.	«Свято Злуки. Політика пам'яті»	2011		www.youtube.com/watch?v=DL7Oqy0fqDo
5.	«Хроніки української революції»	2008	Сергій Братішко	www.youtube.com/watch?v=pNH9 dXgh6A

Корисні Інтернет-посилання

Перелік науково-популярних і наукових інтернет-публікацій, присвячених проголошенню незалежності УНР:

1. **Гай-Нижник П.** IV Універсал Української Центральної Ради – проголошення незалежності УНР [Електронний ресурс] / Павло Гай-Нижник. // Особистий сайт – Режим доступу: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/video_iv_universal..php

2. **Жежера В.** Як приймався IV Універсал, який проголосив незалежність України у 1918 році [Електронний ресурс] / Жежера В. // Україна. Історія великого народу – Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/ukra-na-p-d-chas-revoluyuts-1905-1907-rr/yak-pryymavsya-iv-universal-yakyy-progolosyv-nezalezhnist%60-ukrayiny-u-1918-rotsi/>

3. **Зінченко О.** Незалежність №1: Коли Грушевський насправді її оголосив, чому Винниченко сумнівався, а Єфремов був проти [Електронний ресурс] / Зінченко О. //

Історична правда. – 2015. – 26. 01. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2015/01/26/146960/>

4. Ісаюк О. Забута незалежність. За один рік до Соборності [Електронний ресурс] / О. Ісаюк // Історична правда. – 2012. – 22. 01. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/columns/2012/01/22/69636/>

5. Чоп Г. П'ять спроб України оголосити незалежність: від Центральної Ради до ОУН [Електронний ресурс] / Г. Чоп. // IPress.ua. – Режим диспуту: http://ipress.ua/articles/pyat_sprob_ukrainy_progolosyty_nezalezhnist_vid_tsentralnoi_rady_do_oun_26149.html